

هدایات الهی

درس اول

مقدمه درس

سلام دوستان عزیز، در این درس ابتدا با نیازهای برتر انسان آشنا می‌شویم و سپس به بررسی ویژگی‌های پاسخ به این نیازها می‌پردازیم. در آخر نحوه هدایت خداوند برای پاسخگویی به این نیازها را بیان می‌کنیم.

سؤال کلیدی چرا معانی مختلفی از سعادت و خوشبختی وجود دارد؟

احتیاج دائمی انسان به داشتن برنامه‌ای که بتواند پاسخگوی نیازهای او باشد و سعادت بشر را تضمین کند، سبب شده است که در طول تاریخ همواره شاهد ارائه برنامه‌های متفاوت و گاه متضاد از جانب مکاتب بشری باشیم. از این رو این سؤال‌ها در ذهن ایجاد می‌شود که:

- آیا انسان می‌تواند با تکیه بر عقل خویش برنامه کاملی را برای سعادت خود ارائه دهد؟
- به راستی یک برنامه مناسب برای سعادت انسان چه ویژگی‌هایی باید داشته باشد؟
- آیا برنامه‌ای که فقط سعادت دنیای انسان را دربرگیرد، کامل است؟
- آیا می‌توان به برنامه‌های مکاتب بشری اعتماد کرد و زندگی را براساس آن‌ها بنا نهاد؟

سؤال کلیدی انسان چند دسته نیاز دارد؟ چگونه می‌توان سعادت بشر را تضمین کرد؟

نیازهای برتر

انسان همچون سایر موجودات زنده، یک دسته نیازهای طبیعی و غریزی دارد؛ مانند نیاز به آب، هوا، غذا و پوشاک. خداوند پاسخ به این نیازها را در جهان خلقت آماده کرده و راه آگاه شدن از آن‌ها را به انسان نشان داده است. برای مثال، در وقت نیاز به آب و غذا احساس تشنگی و گرسنگی می‌کند و سراغ آب و غذا می‌رود. هنگام سرما و گرما، از مصالح موجود در طبیعت بهره می‌برد و برای خود لباس، پوشاک و مسکن تهیه می‌کند. اما نیازهای انسان منحصر به نیازهای طبیعی و غریزی او نمی‌شود؛ زمانی که انسان، اندکی از سطح زندگی روزمره فراتر رود و در افق بالاتری بیندیشد، خود را با نیازهای مهم‌تر روبرو می‌بیند؛ نیازهایی که برآمده از سرمایه‌های ویژه‌ای است که خداوند به انسان عطا کرده است و پاسخ صحیح به این نیازهای اساسی است که سعادت انسان را تضمین می‌کند. این نیازها به تدریج به دل‌مشغولی، دغدغه و بالاخره به سؤال‌هایی تبدیل می‌شوند که تا پاسخ آن‌ها را نیابد، آرام نمی‌گیرد.

جمع‌بندی و نکات

1 نیاز دائمی انسان به برنامه‌ای کامل (علت) سبب شده هر کدام از مکاتب بشری برنامه‌ای جداگانه برای رساندن انسان به سعادت ارائه کنند (معلول)

که این برنامه‌ها، برنامه‌های متفاوت و گاه متضاد از سعادت را ارائه می‌کنند.

انسان‌ها برای رسیدن به آرزوهایشان به دنبال برنامه‌ای جامع و کامل هستند.

همه موجودات این نیازها را دارند.

طبیعی و غریزی — خداوند پاسخ به این نیازها را در جهان آماده کرده و راه آگاهی از آن‌ها را به موجودات نشان داده است.

برآمده از جسم انسان‌اند.

2 نیازهای انسان

فقط اختصاص به انسان‌ها دارد.

برآمده از سرمایه‌های ویژه‌ای است که خداوند به انسان داده است. پس سرمایه‌های ویژه علت وجود نیازهای

برتر در انسان‌اند.

پاسخ صحیح به این نیازها (علت) سعادت انسان را تضمین می‌کند و به او آرامش می‌بخشد. (معلول)

پیش‌نویس

- در درس دوم سال دهم با سرمایه‌های ویژه انسان آشنا شدیم که عبارت‌اند از: «عقل، قدرت اختیار، گرایش به نیکی‌ها و بی‌زاری از بدی‌ها، نفس لوامه (وجدان) و راهنمایان الهی. نیازهای برتر انسان برآمده از این سرمایه‌های الهی است.»
- در درس اول سال دهم خوانده بودیم آرامش‌یافتن نتیجه (معلول) انتخاب خداوند به عنوان هدف اصلی زندگی (علت) است و در این درس خواندیم آرامش یافتن نتیجه (معلول) پاسخ‌دادن به نیازهای برتر (علت) می‌باشد.

سؤال کلیدی چرا «شناخت هدف زندگی» یک نیاز برتر است؟

برخی از نیازهای برتر عبارت‌اند از:

۱- شناخت هدف زندگی: انسان می‌خواهد بداند «برای چه زندگی می‌کند؟» و کدام هدف است که می‌تواند با اطمینان خاطر زندگی‌اش را صرف آن نماید؟ او می‌داند که اگر هدف حقیقی خود را شناسد یا در شناخت آن دچار خطا شود، عمر خود را از دست داده است. از این رو امام سجاد علیه السلام پیوسته این دعا را می‌کرد که: «خدایا ایام زندگانی مرا به آن چیزی اختصاص بده که مرا برای آن آفریده‌ای.»

پیش‌نویس

در درس اول سال دهم خواندیم که خداوند هدف خلقت انسان را عبادت بیان کرده است که آیه «وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ» به این مفهوم اشاره دارد. پس خداوند در این آیه، پاسخ به نیاز «شناخت هدف زندگی» را داده است.

سؤال کلیدی انسان با چه سؤالاتی درباره آینده‌اش روبه‌روست و چه کسی می‌تواند به این سؤالات پاسخ دهد؟

۲- درک آینده خویش: انسان با این سؤال نیز روبه‌روست که: «آینده او چگونه است؟»، «آیا زندگی با مرگ تمام می‌شود یا دفتر حیات به شکل دیگری گشوده می‌گردد؟»، «اگر حیات، به شکل دیگری ادامه می‌یابد و انسان زندگی ابدی را پس از مرگ آغاز خواهد کرد، نحوه زندگی او پس از مرگ چگونه است؟»، «زاد و توشه سفر به جهان دیگر چیست؟» و «خوشبختی وی در آن سرا در گرو انجام چه کارهایی است؟»

روزها فکر من این است و همه شب سخنم	که چرا غافل از احوال دل خویشتم
از کجا آمده‌ام آمدنم بهر چه بود	به کجا می‌روم آخر نمایی وطنم

نکات ابیات

- ۱ این ابیات به طور کلی مربوط به نیاز انسان به درک آینده خویش است.
- ۲ عبارت «آمدنم بهر چه بود؟» در بیت دوم به نیاز برتر شناخت هدف زندگی اشاره دارد.
- ۳ عبارت «به کجا می‌روم آخر؟» در بیت دوم به نیاز برتر درک آینده خویش اشاره دارد.

سؤال کلیدی چه کسی می‌تواند به نیاز درک آینده خویش (انسان) پاسخ دهد؟

پاسخ به این سؤال‌ها فقط از عهده کسی برمی‌آید که کاملاً از جهان دیگر و زندگی پس از مرگ آگاه باشد و زاد و توشه آن را بشناسد و به دیگران اطلاع دهد.

پیش‌نویس

- در کتاب دین و زندگی سال دهم آیاتی را درباره درک آینده خویش و زندگی پس از مرگ خوانده‌ایم که عبارت‌اند از:
- «وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهْوٌ وَ لَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ»: «زندگی اخروی، حیات حقیقی است.»
 - «مَنْ أَمِنَ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ وَ عَمِلَ صَالِحاً فَلَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَ لَا هُمْ يَحْزَنُونَ»: «ایسان به زندگی اخروی»
 - «اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَ مَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثاً»: «حتمی بودن وقوع قیامت»
 - «أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثاً وَ أَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ»: «ضرورت معاد در پرتو حکمت الهی»
 - «أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ»: «ضرورت معاد براساس عدل الهی»
 - «حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحاً فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا وَ مِنْ وَرَائِهِم بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ»: «عالم برزخ»

سؤال کلیدی چرا کشف راه درست زندگی یک نیاز برتر است؟

۳- کشف راه درست زندگی: راه زندگی یا «چگونه زیستن» که ارتباط دقیقی با دو نیاز قبلی دارد، دغدغه دیگر انسان‌های فکور و خردمند است. این دغدغه از آن رو دغدغه‌ای جدی است که انسان فقط یک بار به دنیا می‌آید و یک بار زندگی در دنیا را تجربه می‌کند؛ بنابراین در این فرصت تکرارنشده‌ی، باید از بین همه راه‌هایی که پیش روی اوست، راهی را برای زندگی انتخاب کند که به آن مطمئن باشد و بتواند از همه سرمایه‌هایی که خدا به او داده است به خوبی بهره‌مند شود و به آن هدف برتری که خداوند در خلقت او قرار داده است، برسد.

تجزیه و تحلیل

۱- در آیه شریفه «یا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ»: ای کسانی که ایمان آورده‌اید! دعوت خدا و پیامبرش را اجابت کنید، هرگاه که شما را به چیزی فرامی‌خواند که به شما زندگی و حیات می‌بخشد.» دعوت خدا و پیامبر همان دین الهی است که راه درست زندگی را به انسان‌ها نشان می‌دهد؛ پس این آیه پاسخ به نیاز «کشف راه درست زندگی» است.

تدبر

در آیات سوره «عصر» تدبر کنید و به سؤال‌های طرح‌شده پاسخ دهید.

وَالْعَصْرِ (۱) إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ (۲) إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَ تَوَّصُوا بِالحَقِّ وَ تَوَّصُوا بِالصَّبْرِ (۳)
سوگند به زمان که بی‌گمان انسان در زیانکاری است. مگر کسانی که ایمان آورده، کارهای شایسته کرده‌اند و همدیگر را به حق سفارش کرده‌اند و همدیگر را به صبر سفارش کرده‌اند.

۱- خداوند در این سوره به چه چیزی سوگند خورده است؟ چرا؟

پاسخ: زمان - سوگند خداوند به زمان نشان از اهمیت و ارزش آن دارد. انسان‌ها برای رسیدن به سعادت زمان محدودی را در اختیار دارند که بازگشت‌پذیر نیست؛ پس زمان ارزش زیادی دارد.

۲- چه زیان و خسارتی انسان را تهدید می‌کند؟

پاسخ: نیاز از دست دادن زمان و عمر انسان را تهدید می‌کند.

۳- چه کسانی دچار خسارت و زیان نمی‌شوند؟

پاسخ: کسانی که ایمان داشته باشند و عمل صالح انجام دهند و دیگران را به حق و صبر توصیه و سفارش کنند.

سوره عصر

مفهوم آیات: ارزش زمان و عمر

پیام آیات

- ۱ خداوند در این سوره به زمان سوگند خورده است که نشان از ارزش آن دارد. (انسان‌ها نیز به چیزهای بسیار باارزش قسم می‌خورند، پس قسم خوردن به چیزی نشان از ارزش بالای آن دارد).
- ۲ کسانی زیانکار (خاسر) نیستند (معلول) که: الف) ایمان دارند (علت)، ب) کارهای شایسته انجام دهند (علت)، ج) همدیگر را به حق سفارش کنند (علت) و د) همدیگر را به صبر سفارش کنند. (علت)
- ۳ سفارش کردن دیگران به حق و صبر بیانگر وظیفه امر به معروف است که از واجبات الهی می‌باشد.
- ۴ خداوند در این سوره، ایمان را مقدم بر عمل صالح بیان کرده است.

جمع‌بندی و نکات

اسامی دیگر نیازهای برتر:

- ۱- نیازهای بنیادین ۲- نیازهای متعالی ۳- نیازهای مقدس ۴- اصیل‌ترین نیازهای انسان
- دقت کنید هر سه نیاز «شناخت هدف زندگی»، «درک آینده خویش» و «کشف راه درست زندگی» دغدغه انسان‌های فکور و خردمند است.

غفلت و بی‌توجهی به این سؤال‌ها کار درستی نیست؛ زیرا آثار و عواقب زیانبار این بی‌توجهی وقتی گریبان انسان را خواهد گرفت که دیگر کاری از او برنمی‌آید و امکان جبران نیست.

کاروان رفت و تو در خواب و بیابان در پیش کی روی، ره ز که پرسی، چون باشی؟

مکاتب فکری مختلف از ابتدای تاریخ تاکنون به این سؤال‌ها پاسخ‌هایی داده‌اند و امروزه نیز بیش از گذشته بازار این پاسخ‌ها داغ است، به همین جهت سرگردانی انسان امروز از گذشته بیشتر شده است.

سؤال کلیدی ویژگی‌های پاسخ راهگشا به نیازهای برتر چیست و چرا وجود این ویژگی‌ها ضروری است؟

پاسخ به این سؤال‌ها باید حداقل دو ویژگی زیر را داشته باشد:

الف) کاملاً درست و قابل اعتماد باشد، زیرا هر پاسخ احتمالی و مشکوک نیازمند تجربه و آزمون است. در حالی که عمر محدود آدمی برای چنین تجربه‌ای کافی نیست، به خصوص که راه‌های پیشنهادی هم بسیار زیاد و گوناگون هستند.

ب) همه‌جانبه باشد؛ به طوری که به نیازهای مختلف انسان به صورت هماهنگ پاسخ دهد، زیرا ابعاد جسمی و روحی، فردی و اجتماعی و دنیوی و اخروی وی پیوند و ارتباط کامل و تنگاتنگی با هم دارند و نمی‌توان برای هر بُعدی جداگانه برنامه‌ریزی کرد.

سؤال کلیدی چه کسی می‌تواند انسان را در پاسخگویی به نیازهای برتر راهنمایی کند؟

با توجه به این دو ویژگی کسی می‌تواند پاسخ صحیحی به این سؤال‌ها بدهد که:

(۱) آگاهی کاملی از خلقت انسان، جایگاه او در نظام هستی، ابعاد دقیق و ظریف روحی و جسمی و نیز فردی و اجتماعی او داشته باشد.

(۲) هم‌چنین بداند که انسان‌ها، پس از مرگ، چه سرنوشتی دارند و چه عاقبتی در انتظار آن‌هاست.

فعالیت کلاسی

با توجه به توضیحات، بررسی کنید که: الف) آیا دستگاه تفکر انسان به تنهایی می‌تواند به این سؤال‌ها پاسخ کامل و جامع دهد؟ چرا؟
ب) انسان به تنهایی می‌تواند مسیر سعادت را طراحی کند؟ چرا؟

پاسخ: الف) خیر، زیرا دستگاه تفکر ما اطلاعات کاملی از خلقت انسان، جایگاه او در نظام هستی، ابعاد دقیق و ظریف روحی و جسمی و نیز فردی و اجتماعی او و همچنین زندگی پس از مرگ ندارد.
ب) خیر، چون انسان نمی‌تواند به نیازهای اساسی خود پاسخ دهد، پس قطعاً نخواهد توانست مسیر سعادت را به تنهایی طراحی کند.

جمع‌بندی و نکات

- ۱) ویژگی‌های پاسخ به نیازهای برتر
- ۱) کاملاً درست و قابل اعتماد بودن؛ زیرا الف) پاسخ‌های احتمالی و مشکوک زیاد است و ب) عمر محدود آدمی نمی‌تواند همهٔ پاسخ‌ها را تجربه کند تا به راه درست برسد.
- ۲) همه‌جانبه بودن (پاسخگوی همهٔ نیازهای انسان باشد)؛ زیرا ابعاد روحی و جسمی و فردی و اجتماعی انسان پیوند و ارتباط کاملی با هم دارند و نمی‌توان برای هر کدام برنامه‌ای جداگانه ریخت.
- ۲) ویژگی‌های کسی که می‌تواند به نیازهای برتر انسان پاسخ دهد:
- ۱) آگاهی کامل از
- ۱) خلقت انسان و جایگاه او در نظام هستی
- ۲) ابعاد دقیق و ظریف روحی و جسمی و نیز فردی و اجتماعی
- ۲) آگاهی از سرنوشت و عاقبت انسان پس از مرگ

سؤال کلیدی چرا شیوهٔ هدایت انسان نسبت به سایر مخلوقات متفاوت است؟

خداوند هر مخلوقی را متناسب با ویژگی‌هایی که در وجودش قرار داده است هدایت می‌کند. انسان ویژگی‌هایی دارد که او را از سایر مخلوقات متمایز می‌کند و همین امر سبب شده شیوهٔ هدایت او با سایر مخلوقات متفاوت باشد.

سؤال کلیدی انسان چگونه از قدرت تعقل و اختیار خود استفاده می‌کند؟

یکی از ویژگی‌های انسان، توانایی تفکر و انجام کارها به کمک فکر و اندیشه و دیگری قدرت اختیار و انتخاب اوست؛ یعنی انسان، ابتدا دربارهٔ هر کاری که می‌خواهد انجام دهد، تفکر می‌کند و اگر تشخیص داد که آن کار مفید است و او را به هدفش می‌رساند، آن را انتخاب می‌کند و انجام می‌دهد.

جمع‌بندی و نکات

- ۱) به این دلیل که موجودات و ویژگی‌های متفاوتی دارند (علت)، شیوهٔ هدایتشان نیز با هم متفاوت است (معلول).
- ۲) انسان به دلیل بهره‌مندی از ویژگی‌های مخصوص به خود (علت) شیوهٔ هدایت متفاوتی نسبت به سایر مخلوقات دارد (معلول).
- ۳) انسان دربارهٔ هر کاری که می‌خواهد انجام دهد، ابتدا: ۱) با استفاده از سرمایهٔ عقلش تفکر می‌کند. اگر تشخیص دهد کار مفید است و او را به هدفی که دارد می‌رساند. ۲) با استفاده از سرمایهٔ قدرت اختیار خود آن را انتخاب می‌کند و انجام می‌دهد.
- ۴) شرط انجام یک کار توسط انسان، تشخیص مفیدبودن آن کار و رساندن او به هدف موردنظرش است.

سؤال کلیدی هدایت ویژهٔ انسان چگونه انجام می‌شود؟

هدایت خداوند نیز از مسیر این دو ویژگی می‌گذرد؛ یعنی خداوند برنامهٔ هدایت انسان را که دربرگیرندهٔ پاسخ به سؤالات بنیادین بشر است، از طریق پیامبران می‌فرستد تا انسان‌ها با تفکر در این برنامه و پی‌بردن به ویژگی‌ها و امتیازات آن، با اختیار خود این برنامه را انتخاب کنند و در زندگی به کار بندند و به هدفی که خداوند در خلقت آن‌ها قرار داده است، برسند.
انسان با عقل خود در پیام الهی تفکر می‌کند و با کسب معرفت و تشخیص باید‌ها و نبایدها، راه صحیح زندگی را می‌یابد و پیش می‌رود.

۱- به طور مثال، زنبور عسل که ساختمان بدنی ویژهٔ خود را دارد و برای تولید عسل باید مکان مخصوص خود را تهیه کند، خداوند او را هدایت می‌کند تا آن کندوی مخصوص خود را بسازد. (سورهٔ نحل، آیهٔ ۱۶)

امام کاظم علیه السلام به شاگرد برجسته خود، هشام بن حکم، فرمودند: «ای هشام، خداوند رسولانش را به سوی بندگان نفرستاد، جز برای آن که بندگان در پیام الهی تعقل کنند. کسانی این پیام را بهتر می‌پذیرند که از معرفت برتری برخوردار باشند و آنان که در تعقل و تفکر برترند، نسبت به فرمان‌های الهی داناترند و آن کس که عقلش کامل‌تر است، رتبه‌اش در دنیا و آخرت بالاتر است.»

سؤال کلیدی قرآن چه کسانی را «ناسپاس» نامیده است؟

بنابراین با کنار هم قرارگرفتن عقل و وحی می‌توان به پاسخ سؤال‌های اساسی دست یافت. البته انسان به علت دارابودن اختیار می‌تواند راه‌های دیگری را نیز برگزیند. اما چنان‌که گفته شد، چون هر برنامه دیگری غیر از برنامه خداوند نمی‌تواند پاسخ درستی به آن نیازها بدهد، انسان زیان خواهد کرد و با دست خالی دنیا را ترک گفته و به دیار آخرت خواهد شتافت و در آن‌جا زیان خود را مشاهده خواهد کرد. قرآن کریم چنین کسی را «ناسپاس» نامیده و می‌فرماید:

انسان، ۳

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ ما راه را به او نشان دادیم،
إِنَّمَا شَاكِرًا وَإِنَّمَا كَفُورًا یا سپاس‌گزار خواهد بود یا ناسپاس.

کلیدواژه: اِنَّمَا شَاكِرًا و اِنَّمَا كَفُورًا

مفهوم آیه: قدرت اندیشیدن و اختیار

پیام آیه

- ۱ همه انسان‌ها از نعمت هدایت الهی بهره‌مند می‌شوند؛ یعنی برنامه رسیدن به سعادت به همه انسان‌ها داده می‌شود؛ پس این آیه بیانگر هدایت ویژه انسان (هدایت تشریحی) است.
- ۲ انسان‌ها در انتخاب برنامه رسیدن به سعادت اختیار دارند.
- ۳ عده‌ای از مردم با اندیشیدن، برنامه رسیدن به سعادت را انتخاب می‌کنند و این‌گونه سپاس‌گزار نعمت هدایت می‌شوند.
- ۴ عده‌ای از مردم از انتخاب برنامه رسیدن به سعادت سرپیچی می‌کنند و این‌گونه نعمت هدایت را ناسپاس می‌شوند.
- ۵ هرکس مسئول سرنوشت خویش است؛ زیرا راه زندگی‌اش را خودش انتخاب کرده است.
- ۶ بهره‌مندی از قدرت تعقل و اختیار یکی از سرمایه‌های الهی انسان است. اما در صورت استفاده نادرست از این سرمایه‌ها، زیان آن متوجه آدمی خواهد بود.
- ۷ این آیه، پاسخ به یکی از نیازهای برتر یعنی «کشف راه درست زندگی» است. (به کلمه سبیل (یعنی راه) دقت کنید).

جمع‌بندی و نکات

۱ نحوه هدایت انسان:

- الف) خداوند برنامه هدایت انسان را که شامل پاسخ به نیازهای برتر و بنیادین است، از طریق پیامبران می‌فرستد.
ب) انسان با استفاده از سرمایه عقل خود در این برنامه تفکر می‌کند و به ویژگی‌ها و امتیازات آن پی می‌برد.
ج) انسان با اختیار خود برنامه الهی را انتخاب می‌کند و آن را در زندگی به کار می‌گیرد و به هدف خلقتش می‌رسد.
۲ وسیله تفکر در پیام خداوند، عقل است.

- ۳ ثمرات تفکر در پیام الهی (علت):
+ کسب معرفت نسبت به آن (معلول)
+ تشخیص باید‌ها و نبایدها در زندگی (معلول)
+ یافتن راه درست زندگی که یکی از نیازهای برتر انسان است. (معلول)

۴ نکات سخن امام کاظم علیه السلام به هشام:

معلول	علت
ارسال پیامبران	تعقل و تفکر در پیام الهی
بهرتر پذیرفتن پیام الهی	برخورداری از معرفت برتر
داناتربودن نسبت به فرمان الهی	برتری در تعقل و تفکر
بالاتربودن رتبه در دنیا و آخرت	کامل‌تربودن عقل

- دقت کنید طبق سخن امام کاظم (علیه السلام) تنها هدف ارسال رسولان، تفکر در پیام الهی است.
- دقت کنید گاهی در سؤالات، کلمات زیر به جای اصل کلمه حدیث استفاده می‌شود:

(۱) برتر = افضل، (۲) داناتر = أعلم، (۳) کامل تر = أكمل، (۴) بالاتر بودن رتبه = عُلُوّ درجه

تکمیل کنید

اگر خداوند به سؤال‌های اساسی انسان پاسخ ندهد و او را رها کند، انسان در قیامت می‌تواند بگوید:
پاسخ: من در دنیا علم و توانایی پاسخ به سؤالات اساسی‌ام را نداشتم و تو برای من راهنمایی نفرستادی، حجت را بر من تمام نکردی و من راه تشخیص حق را نمی‌دانستم و این‌گونه بود که گمراه شدم، پس نباید به خاطر اشتباهاتم مؤاخذه و ملامت شوم.
خداوند، در قرآن کریم درباره تمام و کامل شدن حجت الهی با فرستادن انبیا فرموده است:

نساء، ۱۶۵

«رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَ مُنذِرِينَ لِنَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةً بَعْدَ الرُّسُلِ وَ كَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا»
«رسولانی (را فرستاد که) بشارت‌دهنده و انذارکننده باشند، تا بعد از آمدن پیامبران، برای مردم در مقابل خداوند دستاویز و دلیلی نباشد.»

مفهوم آیه: ارسال پیامبران از جانب خداوند حجت را بر مردم تمام کرده است.

پیام آیه

- ۱ پیامبران مردم را به بهشت و نعمت‌های آن بشارت می‌دهند و از جهنم و عذاب آن انذار (هشدار) می‌دهند.
- ۲ این آیه بیانگر هدایت ویژه انسان (هدایت تشریحی) با ارسال انبیا است.
- ۳ خداوند با ارسال پیامبران و نشان دادن راه سعادت به مردم، راه بهانه‌گیری را برای مردم بسته است؛ پس مسدودماندن راه بهانه‌گیری انسان‌ها نتیجه (معلول) ارسال پیامبران (علت) است.
- ۴ مردم در قیامت، در برابر خداوند به خاطر اعمال بدشان عذر و بهانه می‌آورند؛ پس ظرف تحقق این آیه قیامت است.
- ۵ این آیه بیانگر پاسخ به نیاز «کشف راه درست زندگی» از نیازهای بنیادین انسان است.
- ۶ این آیه بیانگر سرمایه «راهنمایان الهی» از عوامل رشد انسان است.
- ۷ در درس هشتم کتاب سال دهم خواندیم در قیامت وقتی جهنمیان رو به سوی فرشتگان می‌آورند تا برای آن‌ها از خداوند تخفیف بگیرند، فرشتگان به جهنمیان می‌گویند: «مگر پیامبران برای شما دلایل روشن نیاوردند؟» این سخن فرشتگان بیانگر این مفهوم است که خداوند در دنیا با ارسال پیامبران، حجت را بر مردم تمام کرده است؛ پس این سخن فرشتگان و این آیه با هم ارتباط مفهومی دارند و بیانگر اتمام حجت بر مردم‌اند.

اندیشه و تحقیق

۱- آیا می‌توانیم پاسخ به نیازهای برتر را به احساسات شخصی و سلیقه فردی واگذار کنیم؟ چرا؟

پاسخ: خیر، راه کمال و رشد هر نوع از موجودات راه معین و خاصی است؛ به طور مثال گندم و نوزاد گوسفند، راه معینی را برای رشد باید بپیمایند تا به کمال خود برسند. نوزاد گوسفند نمی‌تواند بگوید سلیقه‌ام این است که شیر نخورم. اگر شیر نخورد، رشد نمی‌کند و می‌میرد. زیرا از طریق شیر، مواد غذایی مورد نیاز بدنش تأمین می‌گردد و رشد می‌کند. در حقیقت رشد و نمو بدن انسان و هر موجود دیگری مکانیزم و قانون‌مندی ویژه خود را دارد و اگر کسی نخواست از این قانون‌مندی پیروی کند، باید تبعات آن مانند رنج و بیماری و درد را بپذیرد. بعد معنوی و انسانی وجود انسان نیز همین‌گونه است. رشد آن از راهی معین و قانون‌مندی خاصی پیروی می‌کند و به راه و قانون دیگری جواب نمی‌دهد. به میزانی که از این راه و قانون دور شویم، درد و رنج و تبعات منفی آن را باید بپذیریم. پس هر راهی رساننده انسان به مقصود نیست. بنابراین تا آن‌جا قابل استفاده هستند که به راه تکامل انسان ضربه وارد نکنند و در چارچوب آن قرار گیرند و اگر کسی سلیقه‌ای داشت که با قانون‌مندی رشد انسان و ابعاد معنوی او در تضاد بود، باید به نتایج آن تن در دهد و آماده مضرات آن باشد.

۲- آیا انسان می‌تواند پاسخ‌دادن به این نیازها را نادیده بگیرد و براساس ضرب‌المثل «هر چه پیش آید خوش آید.» رفتار کند؟ چرا؟

پاسخ: برخی از افراد که در چنگال هوس‌های زودگذر زندگی گرفتارند، وقتی با سؤال‌های بنیادین روبه‌رو می‌شوند، برای آسوده‌کردن وجدان، خود را به بی‌خیالی می‌زنند و می‌گویند خود را درگیر این سؤال‌های اساسی نمی‌کنیم. زندگی به هر صورتی که پیش برود، برای ما تفاوتی ندارد. اما این‌ها نمی‌دانند که روزی (پس از مرگ) متوجه این تفاوت می‌شوند که دیگر قادر به انجام کاری نیستند. در آن روز نمی‌توانند خود را به بی‌خیالی بزنند؛ زیرا گرفتار عواقب کارهای خود شده‌اند و رنج و عذاب آن را احساس می‌کنند. بنابراین انسان عاقل نمی‌تواند چنین نگرشی داشته باشد.

۳- شعر زیر با کدام یک از نیازهای برتر انسان مرتبط است؟ چرا؟
مرد خردمند هنرپیشه را
تا به یکی تجربه آموختن
عمر دو بایست در این روزگار
با دگری تجربه بردن به کار

پاسخ: نیاز به کشف راه درست زندگی؛ زیرا در این ابیات بیان شده که انسان باید دو بار در دنیا زندگی کند. در یک زندگی تجربه کند و در زندگی دیگری تجربه‌اش را به کار گیرد، اما در نیاز به کشف راه درست زندگی خواندیم: «انسان فقط یک بار زندگی را تجربه می‌کند.»

راهنمای

برای پاسخگویی به سؤالات این درس، لازم است:

- ① انواع نیازهای آدمی را بشناسید.
- ② کلیدواژه‌های مربوط به هر یک از نیازهای برتر را بدانید تا بتوانید آن‌ها را از هم تفکیک کنید.
- ③ مفاهیم آیات درس را به خوبی بدانید.
- ④ روابط علت و معلولی در سخن امام کاظم علیه السلام را به خوبی یاد بگیرید.

پرسش‌های چهارگزینه‌ای

(سراسری ریاضی ۹۵)

۱- اشکال مهم پاسخ‌های احتمالی به نیازهای انسان، چیست؟

- ۱) قدرت انتخاب انسان در آن نادیده گرفته شده است.
 - ۲) نیازمند تجربه و آزمون است تا کارایی آن مشخص شود.
 - ۳) نیازمند تعقل و ادراک است تا درست بودن آن مشخص شود.
 - ۴) بررسی همه‌جانبه نیازهای انسان در آن نادیده گرفته شده است.
- ۲- به بیان امام کاظم علیه السلام، انحصار ارسال رسولان علیهم صلوات الله اجمعین به سوی بندگان از جانب خدای متعال، تحقق است و داناتر بودن آنان به فرمان الهی است.

(سراسری زبان ۹۳)

- ۱) تعقل - معلول برتری معرفت (۲) ایمان - معلول برتری معرفت (۳) تعقل - علت استواری ایمان (۴) ایمان - علت استواری ایمان
- ۳- احساسات شخصی و سلیقه‌ای به این دلیل پاسخگوی نیازهای برتر انسان نیست که

(سراسری زبان ۹۲)

- ۱) احساسات و سلیق، متغیر و متبدل‌اند
 - ۲) هر نیازی راه پاسخگویی خاص خود را می‌طلبد
 - ۳) آن‌گونه از نیازها، فراتر از احساسات و سلیق‌اند
 - ۴) نیازهای برتر، همراه با دل‌مشغولی و دغدغه و درد متعالی‌اند
- ۴- از دقت در پیام کدام آیه، «مسدود بودن راه بهانه‌گیری انسان‌های دورافتاده از راه هدایت» مفهوم می‌گردد؟

(سراسری قارچ از کشور ۹۲ با تغییر)

- ۱) «انا هدیناه السبیل انا شاکرا و انا کفورا»
- ۲) «رسلا مبشرین و منذرین لئلا یكون للناس علی الله حجة بعد الرسل»
- ۳) «خلق نکردیم آسمان‌ها و زمین و آنچه بین آن دو است را خلق نکردیم آن دو را جز به حق.»
- ۴) «افحسبتم ائما خلقناکم عبثاً و انکم الینا لا ترجعون»

(سراسری زبان ۹۱ با تغییر)

- ۵- اگر گفته شود: «دل‌مشغولی، دغدغه انسان است»، این عبارت، بدان معنی است که
- ۱) انسان، هرگز خالی از دغدغه و اضطراب و دل‌مشغولی نیست
 - ۲) انسان، محصور در نیازهای روزمره و زندگی طبیعی نیست
 - ۳) نیازهای زندگی و روزمره انسان، متغیر و متفاوت است
 - ۴) انسان، به دلیل انسان‌بودنش، نمی‌تواند به محدودها خرسند باشد
- ۶- کدام نیاز از نیازهای انسان است که خود را در سؤال «چگونه زیستن» نشان می‌دهد؟ «جامعیت و قابلیت کسب اعتماد» از ویژگی‌های انسان است.

(سراسری قارچ از کشور ۹۱ با تغییر)

- ۱) کشف راه درست زندگی - سؤال‌های مطرح‌شده از سوی
 - ۲) درک آینده خویش - سؤال‌های مطرح‌شده از سوی
 - ۳) کشف راه درست زندگی - پاسخ‌های داده‌شده به پرسش‌های ناگزیر
 - ۴) درک آینده خویش - پاسخ‌های داده‌شده به پرسش‌های ناگزیر
- ۷- مفهوم مسدودماندن راه بهانه‌گیری انسان، از دقت در کدام آیه دریافت می‌شود؟

(سراسری قارچ از کشور ۸۹ با تغییر)

- ۱) «انا هدیناه السبیل انا شاکرا و انا کفورا»
 - ۲) «یا ایها الذین امنوا استجبوا لله و للرسول اذا دعاکم لما یحییکم»
 - ۳) «رسلا مبشرین و منذرین لئلا یكون للناس علی الله حجة بعد الرسل»
 - ۴) «افحسبتم ائما خلقناکم عبثاً و انکم الینا لا ترجعون»
- ۸- مطابق معارف قرآنی، خدای متعال، رسولان و پیام‌آوران خویش را همراه با «تبشیر و انذار» به عنوان مبشر و منذر ارسال فرمود تا

(سراسری هنر ۸۸)

- ۱) هدف‌داری خلقت و حکیمانه‌بودن آفرینش، تبیین گردد
- ۲) استعداد‌های مردم شکوفا و چراغ فطرت، نورانی گردد
- ۳) حجت بر مردم تمام شود و عزت و حکمت خداوند، به اثبات رسد
- ۴) گرد و غبار فروافتاده بر عقول و فطرت‌های پاک، زدوده شود

۹- نیاز ارتباط دقیقی با سایر نیازهای برتر دارد و وجود پاسخ‌های ناهمگون به اصیل‌ترین نیاز بشر، نشانه می‌باشد.

(سراسری زبان ۸۸ با تغییر)

- ۱) کشف راه درست زندگی - آزادی و اختیار انسان در انتخاب راه و حرکت در راستای آن
- ۲) کشف راه درست زندگی - ناتوانی انسان از به دست دادن پاسخ درست و کامل به نیازها
- ۳) شناخت هدف زندگی - ناتوانی انسان از به دست دادن پاسخ درست و کامل به نیازها
- ۴) شناخت هدف زندگی - آزادی و اختیار انسان در انتخاب راه و حرکت در راستای آن

۱۰- مفهوم آیه شریفه «رسلا مبشیرین و منذرین لئلا يكون للناس على الله حجة بعد الرسل» این است که

(سراسری فارغ از کشور ۸۸ با تغییر)

- ۱) عزت و حکمت خداوندی، پاسخگوی نیاز انسان به نبوت است
- ۲) عزت و حکمت خالق، اتمام حجت بر انسان را با ارسال رسولان، رقم می‌زند
- ۳) نبوت، برطرف‌کننده نقص مطلق دانش بشری در راه‌یابی او به هدف زندگی است
- ۴) پیامبران با بشارت و هشدار، چراغ هدایت الهی را در راه انسان، پرفروغ قرار می‌دهند

۱۱- از دقت در آیه شریفه «يا ايها الذين آمنوا استجيبوا لله و للرسول اذا دعاكم لما يحييكم» مفهوم می‌گردد که

(سراسری انسانی ۸۵)

- ۱) دین، زندگی‌بخش و مایه حیات انسان است
- ۲) مخاطب دعوت خدا و رسول، فطرت الهی انسان است
- ۳) مخاطب دعوت خدا و رسول، زندگان‌اند و نه مردگان
- ۴) دین، مظاهر حیات را ارج می‌نهد و به آن تشویق می‌کند

۱۲- اگر نخواهیم به نیازهای برتر پاسخ اساسی بدهیم، نتیجه‌اش مصداق کدامین آیه خواهد بود؟

- ۱) سوگند به زمان که بی‌گمان انسان در زیانکاری است.
- ۲) ای مؤمنان، دعوت خدا را اجابت کنید آن‌گاه که شما را به چیزی فرامی‌خواند.
- ۳) رسولانی را فرستاد که بشارت‌دهنده و اندازکننده باشند.
- ۴) ما راه را نشان دادیم چه شکرگزار باشید و چه ناسپاس.

۱۳- کدام‌یک از عبارات زیر، پاسخی دقیق به سؤال «اساس زندگی در جهان هستی چیست؟» می‌دهد؟

- ۱) «لنحیی به بلدة میتاً»
- ۲) «استجیبوا لله و للرسول»
- ۳) «و جعلنا من الماء کل شیء حی»
- ۴) «اذا دعاکم لما یحییکم»

۱۴- بیت «از کجا آمده‌ام آمدنم بهر چه بود / به کجا می‌روم آخر نمایی وطنم» در پاسخ به کدام‌یک از سؤالات زیر مطرح شده است؟

- ۱) چه کسی می‌تواند به نیازهای برتر پاسخ دهد؟
- ۲) در چگونه جهانی زندگی می‌کنیم؟
- ۳) آیا زندگی انسان با مرگ تمام می‌شود؟
- ۴) انسان چگونه باید زندگی کند؟

۱۵- برای رسیدن به یک زندگی سعادت‌مند، هدفمند و شاد، مستقیم‌ترین و آسان‌ترین راه چیست و کدام آیه بیانگر آن است؟

- ۱) دین - «يا ايها الذين آمنوا استجيبوا لله و للرسول اذا دعاكم لما يحييكم»
- ۲) بهره‌گیری از عقل و اختیار - «يا ايها الذين آمنوا استجيبوا لله و للرسول اذا دعاكم لما يحييكم»
- ۳) دین - «انا هديناه السبيل اما شاکراً و اما کفوراً»
- ۴) بهره‌گیری از عقل و اختیار - «انا هديناه السبيل اما شاکراً و اما کفوراً»

۱۶- بدون داشتن نمی‌توان به رسید و ارائه برنامه‌های متضاد از سعادت از طرف مکاتب بشری معلول می‌باشد.

- ۱) هدف - برنامه‌ها - نیاز دائمی به داشتن برنامه‌ها
- ۲) هدف - برنامه‌ها - عدم اعتماد به برنامه‌های آن‌ها
- ۳) برنامه - اهداف - نیاز دائمی به داشتن برنامه‌ها
- ۴) برنامه - اهداف - عدم اعتماد به برنامه‌های آن‌ها

۱۷- بیت «تا به یکی تجربه آموختن / با دگری تجربه بردن به کار» مرتبط با کدام‌یک از نیازهای برتر بوده و تفاوت در شیوه هدایت مخلوقات، معلول چیست؟

- ۱) کشف راه درست زندگی - نیازهای برتر
- ۲) کشف راه درست زندگی - ویژگی‌های متفاوت
- ۳) شناخت هدف زندگی - نیازهای برتر
- ۴) شناخت هدف زندگی - ویژگی‌های متفاوت

۱۸- درباره نیاز به «کشف راه درست زندگی» کدام گزینه نادرست است؟

- ۱) تنها دغدغه انسان‌های فکور و خردمند پاسخ به این نیاز است.
- ۲) اگر انسان راه درست زندگی را کشف نکند به آن هدف برتری که خداوند در خلقت او قرار داده است، نخواهد رسید.
- ۳) این نیاز از جمله نیازهای برتری است که انسان‌های جست‌وجوگر برای آن ارزش قائل‌اند.
- ۴) این نیاز در پاسخ به سؤال «چگونه زیستن» است.

۱۹- آیه شریفه «انا هديناه السبيل اما شاکراً و اما کفوراً» اشاره به کدام نوع هدایت داشته و عامل ناسپاس خوانده شدن انسان در این آیه چه بیان شده است؟

- ۱) تشریحی - برنامه هدایت‌بخش را دیده اما آن را انتخاب نکرده است
- ۲) عام - برنامه هدایت‌بخش را دیده اما آن را انتخاب نکرده است
- ۳) تشریحی - از عقل و اختیار بهره نبرده است
- ۴) عام - از عقل و اختیار بهره نبرده است

- ۲۰- اگر بپرسیم: «چگونه می‌توان به اکسیر حیات بخش روح بشر دست یافت؟»، کدام آیه یاری‌گر ما در پاسخ به این سؤال خواهد بود؟
- (۱) «آنا هدیناه السبیل اما شاکرا و اما کفورا»
 (۲) «یا ایها الذین آمنوا استجیبوا لله و للرسول»
 (۳) «لنحیی به بلدة میتاً»
 (۴) «و جعلنا من الماء کل شیء حی»
- ۲۱- سلب فرصت بهانه‌جویی از انسان‌ها در راستای هدایت الهی، معلول وجود بوده که پیام مستنبط از آیه شریفه است.
- (۱) عقل - «رسلا مبشّرين و منذرین لئلا یكون للناس علی الله حجة بعد الرسل»
 (۲) پیامبران - «رسلا مبشّرين و منذرین لئلا یكون للناس علی الله حجة بعد الرسل»
 (۳) پیامبران - «آنا هدیناه السبیل اما شاکرا و اما کفورا»
 (۴) عقل - «آنا هدیناه السبیل اما شاکرا و اما کفورا»
- ۲۲- فلسفه اصلی بعثت پیامبران چیست و کدام آیه بیانگر آن است؟
- (۱) اتمام حجت خدا بر مردم - «رسلا مبشّرين و منذرین لئلا یكون للناس علی الله حجة بعد الرسل»
 (۲) پاسخگویی به نیازهای بنیادین - «رسلا مبشّرين و منذرین لئلا یكون للناس علی الله حجة بعد الرسل»
 (۳) پاسخگویی به نیازهای بنیادین - «آنا هدیناه السبیل اما شاکرا و اما کفورا»
 (۴) اتمام حجت خدا بر مردم - «آنا هدیناه السبیل اما شاکرا و اما کفورا»
- ۲۳- طبق فرمایش امام کاظم (علیه السلام) خطاب به هشام‌بن حکم، هدف از ارسال رسولان به سوی بندگان چیست و درجه کمال آن به گفته آن حضرت، موجب چه می‌شود؟
- (۱) معرفت - پذیرش بهتر وحی
 (۲) تعقل - پذیرش بهتر وحی
 (۳) معرفت - برتری رتبه دنیا و آخرت
 (۴) تعقل - برتری رتبه دنیا و آخرت
- ۲۴- با توجه به سوره مبارکه عصر، همه موارد زیر از ویژگی‌های لازم برای خسارت‌ندیدن است، به جز
- (۱) برخورداری از ایمان قلبی (۲) انجام کارهای شایسته (۳) پیروی از عقل و اختیار (۴) توصیه‌کردن دیگران به حق و صبر
- ۲۵- به ترتیب عامل حیات بخش روح و جسم انسان در کدام یک از عبارات قرآنی بیان شده‌اند؟
- (۱) «استجیبوا لله و للرسول» - «انّ الانسان لفی خسر»
 (۲) «استجیبوا لله و للرسول» - «و جعلنا من الماء کل شیء حی»
 (۳) «لنحیی به بلدة میتاً» - «و جعلنا من الماء کل شیء حی»
 (۴) «و جعلنا من الماء کل شیء حی» - «انّ الانسان لفی خسر»
- ۲۶- دعای امام سجاد (علیه السلام) «خدایا ایام زندگانی مرا به چیزی اختصاص ده که مرا برای آن آفریده‌ای»، مربوط به کدام نیاز برتر و در پاسخ به چه سؤالی می‌باشد؟
- (۱) شناخت هدف زندگی - «انسان برای چه زندگی می‌کند؟»
 (۲) کشف راه درست زندگی - «انسان برای چه زندگی می‌کند؟»
 (۳) شناخت هدف زندگی - «انسان چگونه باید زندگی کند؟»
 (۴) کشف راه درست زندگی - «انسان چگونه باید زندگی کند؟»
- ۲۷- باید انسان در مسیر زندگی‌اش، ره توشه‌ای برای جهان آخرت فراهم کند که این موضوع ایجاب می‌کند که پاسخ به نیازهای برتر باید و برای این که انسان بتواند با استفاده از فرصت زندگی به هدف برسد، در سوره عصر با به این امر تأکید کرده است.
- (۱) همه‌جانبه - سوگند به زمان
 (۲) همه‌جانبه - زیانکارخواندن انسان
 (۳) کاملاً درست و قابل اعتماد - سوگند به زمان
 (۴) کاملاً درست و قابل اعتماد - زیانکارخواندن انسان
- ۲۸- چه کسی می‌تواند به نیازهای برتر پاسخ صحیحی بدهد؟
- (۱) کسی که از عقل و اختیار خود کامل‌ترین بهره را برده باشد.
 (۲) کسی که هدف از خلقت را کاملاً درک کند.
 (۳) کسی که بداند که انسان پس از مرگ چه سرنوشتی دارد و چه عاقبتی در انتظار اوست.
 (۴) کسی که به تمام پیامبران ایمان آورده و دعوت خدا را اجابت کند.
- ۲۹- علت این که برخی انسان‌ها قدم در کوره‌راه‌های نامطمئن و بدفرجام می‌گذارند چیست و کدام آیه بیانگر توجه به این مفهوم است؟
- (۱) چراغ عقلشان خاموش شده است - «آنا هدیناه السبیل اما شاکراً و اما کفوراً»
 (۲) رسولان و پیامبرانشان را ندیده‌اند - «آنا هدیناه السبیل اما شاکراً و اما کفوراً»
 (۳) چراغ عقلشان خاموش شده است - «یا ایها الذین آمنوا استجیبوا لله و للرسول»
 (۴) رسولان و پیامبرانشان را ندیده‌اند - «یا ایها الذین آمنوا استجیبوا لله و للرسول»
- ۳۰- آیه شریفه «یا ایها الذین آمنوا استجیبوا لله و للرسول اذا دعاکم لما یحییکم» پاسخ کدام یک از سؤالات زیر را می‌دهد؟
- (۱) خوشبختی انسان در گرو انجام چه کارهایی است؟
 (۲) انسان برای چه زندگی می‌کند؟
 (۳) نحوه زندگی انسان پس از مرگ چگونه است؟
 (۴) چگونه می‌توان راه درست زندگی را به دست آورد؟

۳۱- چیستی زاد و توشه سفر به جهان آخرت، مربوط به کدام نیاز بوده و کدام بیت بیانگر آن می‌باشد؟

- (۱) شناخت هدف زندگی - «از کجا آمده‌ام آمدنم بهر چه بود / به کجا می‌روم آخر نمایی وطنم»
- (۲) شناخت هدف زندگی - «روزها فکر من این است و همه شب سختم / که چرا غافل از احوال دل خویشتم»
- (۳) درک آینده خویش - «از کجا آمده‌ام آمدنم بهر چه بود / به کجا می‌روم آخر نمایی وطنم»
- (۴) درک آینده خویش - «تا به یکی تجربه آموختن / با دگری تجربه بردن به کار»

۳۲- بیم از دست دادن سرمایه گرانبهای عمر لزوم پاسخگویی به کدام نیاز را ایجاب می‌کند؟

- (۱) نیازهای طبیعی و روزمره (۲) نیاز به شناخت هدف زندگی (۳) نیاز به درک آینده خویش (۴) نیاز به کشف راه درست زندگی

۳۳- اگر خداوند به نیازهای برتر انسان پاسخ ندهد و او را به حال خود رها کند، انسان در قیامت می‌تواند بگوید:

- (۱) ما را به دنیا بازگردان تا عمل صالح انجام دهیم
- (۲) بزرگان ما و شیطان سبب گمراهی ما شدند
- (۳) ما در زمین نیازمند و ضعیف بودیم
- (۴) چرا برای ما راهنمایی نفرستادید تا ما را به سوی حق هدایت کنید؟

۳۴- اگر سؤال شود که: «چرا دغدغه کشف راه درست زندگی یک دغدغه جدی است؟»، کدام بیت مفهوم پاسخ این سؤال را بیان می‌کند؟

- (۱) روزها فکر من این است و همه شب سختم که چرا غافل از احوال دل خویشتم
- (۲) از کجا آمده‌ام آمدنم بهر چه بود به کجا می‌روم آخر نمایی وطنم
- (۳) کاروان رفت و تو در خواب و بیابان در راه کی روی، ره ز که پرسی، چون باشی
- (۴) تا به یکی تجربه آموختن با دگری تجربه بردن به کار

۳۵- پی بردن به عدم محدودیت انسان به نیازهای روزمره‌ای همچون آب، غذا و مسکن، آن‌گاه میدان عمل پیدا می‌کند که آدمی که از نشانه‌های آن ابتلا به است.

- (۱) از سطح نیازهای طبیعی فراتر رفته و در افق بالاتری بیندیشد - بی‌قراری و ناآرامی
- (۲) از سطح نیازهای طبیعی فراتر رفته و در افق بالاتری بیندیشد - یأس و ناامیدی
- (۳) نیازهای طبیعی را عضوی از معیارهای زندگی قرار ندهد - یأس و ناامیدی
- (۴) نیازهای طبیعی را عضوی از معیارهای زندگی قرار ندهد - بی‌قراری و ناآرامی

۳۶- بیت «از کجا آمده‌ام آمدنم بهر چه بود / به کجا می‌روم آخر نمایی وطنم»، به ترتیب بیانگر کدام یک از نیازهای برتر انسان می‌باشد؟

- (۱) درک آینده خویش - کشف راه درست زندگی
- (۲) شناخت هدف زندگی - درک آینده خویش
- (۳) درک آینده خویش - کشف راه درست زندگی
- (۴) کشف راه درست زندگی - درک آینده خویش

۳۷- مفهوم کدام آیه، نافی موضوع اجباری بودن هدایت ویژه آدمی است؟

- (۱) «پیامبرانی بشارت‌دهنده و اندازدهنده (فرستاد) تا برای مردم در مقابل خداوند دستاویز و دلیلی نباشد.»
- (۲) «و از آب هر چیزی را زنده قرار دادیم.»
- (۳) «ما راه را نشان دادیم، چه شکرگزار باشید چه ناسپاس.»
- (۴) «ای مؤمنان، دعوت خدا را اجابت کنید آن‌گاه که شما را به چیزی فرامی‌خواند.»

۳۸- کدام پیام از آیه شریفه «یا ایها الذین آمنوا استجبوا لله و للرسول اذا دعاکم لما یحییکم» دریافت می‌گردد؟

- (۱) حجت ظاهری، به عنوان سد راه دستاویز بهانه‌جویان
- (۲) تقدم حجت نهران در فهم پیام الهی و اثرپذیری از آن
- (۳) دعوت خدا و رسول به عنوان محیی و منجی مؤمنان از ورطه هلاکت و فنا
- (۴) عام و همگانی بودن هدایت الهی به عنوان یک اصل در نظام آفرینش

۳۹- این که نمی‌توان برای هر بعد از وجود انسان، برنامه‌ریزی جداگانه‌ای کرد و همچنین عمر انسان برای آموختن راه‌های گوناگون محدودیت دارد، به ترتیب کدام ویژگی را برای پاسخ به نیازهای بنیادین ایجاب می‌کنند؟

- (۱) همه‌جانبه بودن - همه‌جانبه بودن
- (۲) کاملاً درست و قابل اعتماد بودن - همه‌جانبه بودن
- (۳) کاملاً درست و قابل اعتماد بودن - کاملاً درست و قابل اعتماد بودن
- (۴) همه‌جانبه بودن - کاملاً درست و قابل اعتماد بودن

۴۰- به ترتیب «عامل نزدیک ابعاد مختلف آدمی» و «محدودیت عمر او»، از علل نیاز به ویژگی و بودن، برای دادن پاسخی اطمینان بخش به نیازهای برتر است که لزوم وجود مورد معلول مشکلات حاصل از وجود «راه‌های گوناگون در زندگی» می‌باشد.

- (۱) همه‌جانبه - قابل اعتماد - دوم
(۲) همه‌جانبه - قابل اعتماد - اول
(۳) قابل اعتماد - همه‌جانبه - دوم
(۴) قابل اعتماد - همه‌جانبه - اول

۴۱- حیات بخش جهان مادی چیست و در کدام آیه به آن اشاره شده است؟

- (۱) آب - «استجیبوا لله و للرسول»
(۲) روح - «استجیبوا لله و للرسول»
(۳) آب - «لنحیی به بلدة میتاً»
(۴) روح - «لنحیی به بلدة میتاً»

۴۲- در پاسخ به این سؤال که: «چرا نمی‌شود پاسخ به نیازهای بنیادین را نادیده گرفت؟» و براساس ضرب‌المثل «هر چه پیش آید، خوش آید» رفتار کرد، باید گفت:

- (۱) انسان خردمند می‌داند روزی به نتایج عمل به این ضرب‌المثل دست می‌یابد که فرصت جبران ندارد
(۲) از آن جایی که احساسات و سلاقی، متغیر و قابل تبدیل‌اند، نمی‌توان به آن‌ها اکتفا کرد
(۳) انسان محکوم است که لوازم درخواست‌های خود را، خواه‌ناخواه تحمل کند
(۴) محدودیت عمر انسان، فرصت آزمودن راه‌های پیشنهادی گوناگون را به وی نمی‌دهد

۴۳- پیام آیه شریفه بیان می‌دارد که شیوه تبلیغ انبیا بر دو محور استوار است که عبارت‌اند از و

- (۱) «آنا هدیناه السبیل اما شاکرا و اما کفورا» - دعوت به حق - مبارزه با باطل
(۲) «آنا هدیناه السبیل اما شاکرا و اما کفورا» - امید به رحمت و پاداش الهی - مبارزه با باطل
(۳) «رسلا مبشّرين و منذرین لئلا یكون للناس علی الله حجة بعد الرسل» - امید به رحمت و پاداش الهی - بیم از دوزخ
(۴) «رسلا مبشّرين و منذرین لئلا یكون للناس علی الله حجة بعد الرسل» - دعوت به حق - بیم از دوزخ

۴۴- سرمایه‌های ویژه در وجود انسان به وجود آمدن نیازهای برتر هستند که خداوند به علت بودنش به آن‌ها پاسخ داده است.

- (۱) معلول - عادل (۲) معلول - حکیم (۳) علت - عادل (۴) علت - حکیم

۴۵- «لما یحییکم» بازتابی از چیست و در بردارنده کدام نیاز می‌باشد؟

- (۱) ایمان و اجابت دعوت خدا و رسول - کشف راه درست زندگی
(۲) ایمان و اجابت دعوت خدا و رسول - درک آینده خویش
(۳) تقوا و هدایت الهی - کشف راه درست زندگی
(۴) تقوا و هدایت الهی - درک آینده خویش

۴۶- خداوند راه آگاهی از نیازهای را به همه موجودات داده است و نیازهای برتر سرمایه‌های ویژه‌ای است که خداوند به انسان عطا کرده است.

- (۱) طبیعی - معلول (۲) برتر - معلول (۳) طبیعی - علت (۴) برتر - علت

۴۷- از دقت در کدام آیات، به ترتیب مفاهیم «مایه حیات و اساس زندگی در هستی» و «عامل حیات روح بشر» به دست می‌آید؟

- (۱) «و جعلنا من الماء کلّ شیء حیّ» - «لنحیی به بلدة میتاً»
(۲) «و جعلنا من الماء کلّ شیء حیّ» - «یا ایها الذین آمنوا استجیبوا لله و للرسول»
(۳) «لنحیی به بلدة میتاً» - «و جعلنا من الماء کلّ شیء حیّ»
(۴) «لنحیی به بلدة میتاً» - «یا ایها الذین آمنوا استجیبوا لله و للرسول»

۴۸- این که انسان می‌خواهد بداند «برای چه زندگی می‌کند؟» مربوط به کدام نیاز اوست و عدم پاسخ به این نیاز چه پیامدی دارد؟

- (۱) شناخت هدف زندگی - عمر خود را از دست بدهد
(۲) درک آینده خویش - عمر خود را از دست بدهد
(۳) درک آینده خویش - نحوه زندگی پس از مرگ بر وی روشن نشود
(۴) شناخت هدف زندگی - نحوه زندگی پس از مرگ بر وی روشن نشود

پاسخ نامہ

تشریحی

۱-گزینه ۲» پاسخ‌های احتمالی به نیازهای برتر انسان راهگشا نیست؛ زیرا این پاسخ‌ها نیازمند تجربه و آزمون است تا کارایی آن مشخص شود، اما عمر محدود آدمی اجازه این تجربه و آزمون را نمی‌دهد.

۲-گزینه ۱» امام کاظم علیه السلام به هشام بن حکم فرمودند: «ای هشام، خداوند رسولانش را به سوی بندگان نفرستاد، جز برای آن که این بندگان در پیام الهی تعقل کنند. کسانی این پیام را بهتر می‌پذیرند (معلول) که از معرفت برتری برخوردار باشند.» (علت)

۳-گزینه ۳» احساسات شخصی و سلیقه‌ای، پاسخگوی نیازهای برتر نیست؛ زیرا این امور و نیازها، فراتر از احساسات و سلیقه شخصی هستند.

همان‌طور که می‌بینید همواره از «اندیشه و تحقیق» نیز در کنکور سراسری سؤال مطرح می‌شود.

۴-گزینه ۲» عبارت «لئلا یكون للناس على الله حجة بعد الرسل: برای مردم در مقابل خداوند دستاویز و دلیلی نباشد» بیانگر آن است که بعد از فرستاده شدن پیامبران، راه عذر و بهانه‌گیری بسته می‌شود و کسی نمی‌تواند نزد خداوند حجتی بیاورد و برای مردم در مقابل خداوند، دستاویز و بهانه‌ای نباشد.

۵-گزینه ۲» انسان، اندکی که از سطح زندگی روزمره فراتر رود و در افق بالاتری بیندیشد، خود را با نیازهایی مهم‌تر روبرو می‌بیند. این نیازها به تدریج به دل مشغولی، دغدغه و سؤال‌هایی تبدیل می‌شوند که تا پاسخ آن‌ها را نیابد، آرام نمی‌گیرد.

دلیل نادرست بودن گزینه ۱) این است که انسان اگر پاسخ به نیازهای برتر را بدهد آرامش می‌یابد و این‌گونه نیست که همیشه مضطرب باشد.

۶-گزینه ۳» کشف راه درست زندگی یکی از نیازهای برتر است که در قالب سؤال «چگونه زیستن؟» خود را نشان می‌دهد.

جامعیت (همه‌جانبه بودن) و قابلیت کسب اطمینان (مورد اطمینان و اعتماد بودن) از ویژگی‌های پاسخ به نیازهای برتر است.

۷-گزینه ۳» با توجه به آیه «رسلاً مبشّرين و منذرين لئلا یكون للناس على الله حجة بعد الرسل: رسولانی (را فرستاد که) بشارت‌دهنده و انذارکننده باشند تا بعد از آمدن پیامبران، برای مردم در مقابل خداوند دستاویز و دلیلی نباشد.» می‌فهمیم که خداوند راه بهانه‌گیری مردم در قیامت را با ارسال پیامبران بسته است. (مسدود کرده است.)

۸-گزینه ۳» با توجه به آیه «رسلاً مبشّرين و منذرين لئلا یكون للناس على الله حجة بعد الرسل: رسولانی (را فرستاد که) بشارت‌دهنده و انذارکننده باشند تا بعد از آمدن پیامبران، برای مردم در مقابل خداوند دستاویز و دلیلی نباشد.» می‌فهمیم که هدف خداوند از ارسال رسولان این بوده که حجت بر مردم تمام شود و راه بهانه‌گیری آنان مسدود گردد. در انتهای آیه دو صفت عزیز و حکیم برای خداوند برشمرده می‌شود.

۹-گزینه ۲» نیاز به کشف راه درست زندگی ارتباط دقیقی با سایر نیازهای برتر دارد. پاسخ به نیازهای برتر نیازمند آگاهی دقیق و کامل از خلقت انسان، جایگاه او، ابعاد وجودی او و ... است. چون انسان‌ها

این آگاهی را ندارند، نمی‌توانند پاسخی کامل، جامع و صحیح به نیازهای برتر بدهند و در مواردی که افرادی پاسخ به نیازهای برتر را داده‌اند، این پاسخ‌ها متفاوت از هم و گاه متضاد (ناهمگون) است.

۱۰-گزینه ۲» دقت کنید برای پاسخ به این سؤال باید آیه را حفظ باشید.

با توجه به آیه «رسلاً مبشّرين و منذرين لئلا یكون للناس على الله حجة بعد الرسل: رسولانی (را فرستاد که) بشارت‌دهنده و انذارکننده باشند تا بعد از آمدن پیامبران، برای مردم در مقابل خداوند دستاویز و دلیلی نباشد.» می‌فهمیم که خداوند با ارسال پیامبران، حجت را بر مردم تمام کرده است. بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه ۱): در این آیه نیاز انسان به نبوت (پیامبر) مطرح نشده بلکه هدف از ارسال پیامبران بیان شده است.

گزینه ۳): دانش انسان‌ها نقص مطلق ندارد.

گزینه ۴): پیامبران و عقل دو چراغ هدایت الهی هستند.

۱۱-گزینه ۱» خدا از انسان‌های مؤمن می‌خواهد که دعوت خدا و رسول را اجابت کنند. این اجابت باعث زنده شدن انسان‌ها می‌شود «لما یحییکم»، پس آن‌چه مایه زندگی انسان می‌شود، دین خداست.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه ۲): مخاطب آیه مؤمنان‌اند، نه فطرت انسان‌ها.

گزینه ۳): مخاطب آیه مؤمنان‌اند، نه همه زندگان.

گزینه ۴): دین خودش حیات‌بخش است، نه این‌که مظاهر حیات را ارج بنهد.

۱۲-گزینه ۱» کسانی که به نیازهای برتر و بنیادین پاسخ نمی‌دهند، زیان می‌کنند و این زیان را در آخرت می‌بینند. سوره مبارکه عصر اشاره به این افراد دارد. «سوگند به زمان که بی‌گمان انسان در زینکاری است.»

۱۳-گزینه ۳» در آیه «و جعلنا من الماء کلّ شیء حی» خداوند زنده‌بودن همه چیز را وابسته به آب می‌داند، پس می‌فهمیم آب اساس زندگی در جهان است.

دقت کنید آیه «لنحیی به بلدة ميتاً» بیانگر حیات‌بخش زمین بودن آب است، پس آیه «کلّ شیء حی» پاسخ دقیق‌تر و کامل‌تری است.

۱۴-گزینه ۳» عبارت «به کجا می‌روم آخر» مربوط به نیاز برتر درک آینده خویش بوده که سؤال «آیا زندگی انسان با مرگ تمام می‌شود؟» مرتبط با این نیاز می‌باشد.

۱۵-گزینه ۱» طبق آیه شریفه «یا ایها الذین آمنوا استجیبوا لّله و لّلرسل اذا دعاکم لما یحییکم: ای مؤمنان! دعوت خدا و پیامبرش را اجابت کنید آن‌گاه که شما را به چیزی فرامی‌خواند که به شما زندگی و حیات می‌بخشد.» باید آن‌چه را که خدا و پیامبرش ما را به آن دعوت کرده‌اند، بپذیریم تا زندگی هدفمند داشته و به سعادت برسیم. این دعوت همان دین الهی است.

دقت کنید عقل و اختیار به تنهایی ما را به زندگی سعادت‌مند و هدفمند نمی‌رسانند، بلکه نیازمند یک برنامه هستیم که این برنامه همان دین است.

شایسته کرده‌اند و همدیگر را به حق سفارش کنند و همدیگر را به صبر سفارش کنند.»

با توجه به متن این سوره می‌فهمیم برای خسارت ندیدن باید ایمان داشته، کارهای شایسته انجام دهیم و دیگران را به حق و صبر سفارش کنیم.

۲۵-گزینۀ «۲» در آیه «استجیبوا لله و للرسول اذا دعاکم لما یحییکم» اجابت دعوت خدا و رسول که همان دین اسلام است، حیات‌بخش روح انسان معرفی می‌شود.

در عبارت «و جعلنا من الماء کلّ شیء حی» خداوند آب را حیات‌بخش جهان مادی اعم از جسم انسان می‌داند.

۲۶-گزینۀ «۱» دعای امام سجاد علیه السلام: «خدا یا ایام زندگانی مرا به چیزی اختصاص ده که مرا برای آن آفریده‌ای.» بیانگر نیاز شناخت هدف زندگی است که سؤال «انسان برای چه زندگی می‌کند؟» مربوط به این سؤال می‌باشد.

۲۷-گزینۀ «۱» پاسخ به نیازهای برتر باید همه‌جانبه باشد؛ یعنی دربردارنده ابعاد روحی و جسمی و فردی و اجتماعی انسان باشد. هم‌چنین این برنامه باید توشه‌ای را برای سفر آخرت فراهم کند.

سوگند خوردن به چیزی نشان‌دهنده اهمیت آن است. خداوند برای این که ما را از اهمیت فرصت زندگی آگاه کند، در سوره عصر به زمان سوگند می‌خورد.

۲۸-گزینۀ «۳» فقط کسی می‌تواند پاسخ صحیحی به نیازهای برتر انسان بدهد که از زندگی انسان پس از مرگ آگاه باشد و علم کامل به خلقت انسان، جایگاهش در هستی، ابعاد روحی و جسمی و نیز فردی و اجتماعی او داشته باشد.

۲۹-گزینۀ «۱» خداوند راه سعادت را به همه نشان می‌دهد اما کسانی که از عقلشان استفاده نمی‌کنند، گمراه می‌شوند.

آیه شریفه «انا هدیناه السبیل اما شاکراً و اما کفوراً» بیانگر هدایت مردم است و این که آن‌ها باید با استفاده از قدرت عقل و اختیارشان راه سعادت را انتخاب کنند.

۳۰-گزینۀ «۴» در آیه شریفه «یا ایها الذین آمنوا استجیبوا لله و للرسول اذا دعاکم لما یحییکم: ای مؤمنان! دعوت خدا و پیامبرش را اجابت کنید، آن‌گاه که شما را به چیزی فرامی‌خوانند که به شما زندگی و حیات می‌بخشد.» منظور از دعوت خدا و رسول همان دین الهی است که برنامه سعادت انسان و راه درست زندگی را به او نشان می‌دهد. پس این آیه اشاره به نیاز کشف راه درست زندگی دارد و به سؤالات «راه درست زندگی چیست؟»، «چگونه زیست؟» و «چگونه می‌توان راه درست زندگی را به دست آورد؟» پاسخ می‌دهد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینۀ (۱): مربوط به نیاز «درک آینده خویش» است.

گزینۀ (۲): مربوط به نیاز «شناخت هدف زندگی» است.

گزینۀ (۳): مربوط به نیاز «درک آینده خویش» است.

۱۶-گزینۀ «۳» بدون داشتن برنامه نمی‌توان به اهداف رسید. نیاز دائمی بشر به داشتن برنامه‌ای که سعادت او را تضمین کند (علت) سبب شده است که مکاتب بشری برنامه‌های متفاوت و گاه متضاد از سعادت ارائه دهند (معلول).

۱۷-گزینۀ «۲» نیاز به کشف راه درست زندگی، یک دغدغه جدی است؛ زیرا انسان فقط یک بار این زندگی را تجربه می‌کند. بیت «تا به کی تجربه آموختن / بادگری تجربه بردن به کار» نیز به این مفهوم اشاره دارد. مخلوقات به دلیل ویژگی‌های متفاوتی که دارند (علت)، شیوه‌های هدایشان نیز با هم فرق می‌کند (معلول).

۱۸-گزینۀ «۱» پاسخ به هر سه نیاز شناخت هدف زندگی، درک آینده خویش و کشف راه درست زندگی از دغدغه‌های انسان‌های فکور و خردمند است.

۱۹-گزینۀ «۱» • دقت کنید هدایت تشریحی همان هدایت ویژه انسان و هدایت عام همان هدایت همه موجودات است. آیه «انا هدیناه السبیل اما شاکراً و اما کفوراً» به هدایت ویژه انسان (هدایت تشریحی) اشاره دارد.

در این آیه خداوند کسانی را که هدایت الهی را دیده اما آن را انتخاب نکرده‌اند، ناسپاس می‌نامد.

• دقت کنید این که برخی از عقل و اختیار بهره نبرده‌اند، به تنهایی ناسپاس لقب نمی‌گیرند، بلکه باید هدایت الهی را نیز دیده باشند.

۲۰-گزینۀ «۲» آیه «یا ایها الذین آمنوا استجیبوا لله و للرسول اذا دعاکم لما یحییکم»، پذیرش دعوت خدا و پیامبر صلی الله علیه و آله را عامل حیات روح معرفی می‌کند.

۲۱-گزینۀ «۲» از دقت در آیه «رسلاً مبشّرين و منذرین لئلا یکون للناس علی الله حجة بعد الرسل: رسولانی (را فرستاد که) بشارت‌دهنده و انذارکننده باشند تا بعد از آمدن پیامبران، برای مردم در مقابل خداوند دستاویز و دلیلی نباشد.» می‌فهمیم که خداوند با ارسال پیامبران راه بهانه‌جویی را بر مردم بسته است.

۲۲-گزینۀ «۱» • دقت کنید: فلسفه = علت
در آیه شریفه «رسلاً مبشّرين و منذرین لئلا یکون للناس علی الله حجة بعد الرسل: رسولانی (را فرستاد که) بشارت‌دهنده و انذارکننده باشند تا بعد از آمدن پیامبران، برای مردم در مقابل خداوند دستاویز و دلیلی نباشد.» علت (فلسفه) اصلی ارسال پیامبران اتمام حجت بر مردم یا همان بسته‌شدن راه بهانه‌گیری آنان بیان شده است.

۲۳-گزینۀ «۴» امام کاظم علیه السلام فرمودند: «ای هشام، خداوند رسولانش را به سوی بندگان فرستاد، جز برای آن که بندگان در پیام الهی تعقل کنند. آن کس که عقلش کامل‌تر است رتبه‌اش در دنیا و آخرت بالاتر است.»

۲۴-گزینۀ «۳» سوره مبارکه عصر «سوگند به زمان، که بی‌گمان انسان در زینکاری است. مگر کسانی که ایمان آورده و کارهای

۳۱-گزینۀ «۳» سؤال «زاد و توشۀ سفر آخرت چیست؟» مربوط به نیاز درک آینده خویش است و عبارت «به کجا می‌روم آخر؟» مربوط به این نیاز برتر انسان می‌باشد.

۳۲-گزینۀ «۲» اگر انسان هدف زندگی خود را نشناسد یا در شناخت آن دچار خطا شود، عمر خود را که گرانبهاترین سرمایه‌اش است، از دست می‌دهد در حالی که توانایی جبران هم ندارد.

۳۳-گزینۀ «۴» خداوند با ارسال پیامبران به سوی انسان به نیازهای برتر او پاسخ داده و حجت را بر او تمام کرده است. اگر خداوند چنین نمی‌کرد قطعاً انسان‌ها در روز قیامت خدا را به خاطر عدم ارسال راهنمایان بازخواست می‌کردند و می‌گفتند: «چرا برای ما راهنمایانی نفرستادید تا ما را به سوی حق هدایت کنند؟»

۳۴-گزینۀ «۴» نیاز به کشف راه درست زندگی به این دلیل که انسان فقط یک بار در این دنیا زندگی می‌کند و یک بار آن را تجربه می‌کند، یک دغدغۀ جدی است.

در بیت «تا به یکی تجربه آموختن / با دگری تجربه بردن به کار» بیانگر همین مفهوم می‌باشد.

۳۵-گزینۀ «۱» هنگامی که انسان اندکی از سطح زندگی روزمره و نیازهای طبیعی فراتر رود و در افق بالاتری بیندیشد، خود را با نیازهای مهم‌تری روبرو می‌بیند و می‌فهمد که انسان به نیازهای روزمره‌ای چون آب، غذا و مسکن محدود نیست و نیازهایی برتر و بنیادین نیز دارد. این نیازها به تدریج به دل‌مشغولی، دغدغه و سؤال‌هایی تبدیل می‌شوند که آرام و قرار را از او می‌گیرند.

• دقت کنید انسانی که دچار دغدغه و سؤال‌هایی می‌شود، آرام و قرار (آرامش) ندارد و همواره در جست‌وجوی پاسخ به نیازهای برتر است اما مأیوس و ناامید نیست.

۳۶-گزینۀ «۲» عبارت «آمدنم بهر چه بود» بیانگر نیاز شناخت هدف زندگی است و عبارت «به کجا می‌روم آخر» مربوط به نیاز «درک آینده خویش» می‌باشد.

۳۷-گزینۀ «۳» • دقت کنید نافی = نفی کننده = رد کننده خداوند می‌فرماید: «آیا هدیناه السبیل اما شاکرا و اما کفورا؛ ما راه را نشان دادیم، چه شکرگزار باش چه ناسپاس.» پس انسان در انتخاب راه هدایت یا ضلالت اختیار دارد و اجبار در کار نیست.

۳۸-گزینۀ «۳» • دقت کنید «محبی» = حیات‌دهنده = زندگی‌بخش بررسی گزینه‌ها:

گزینۀ (۱): این که ارسال پیامبران (حجت‌ظاهری) راه‌بهانه‌گیری مردم را مسدود کرد پیام آیه «رسولانی (را فرستاد که) بشارت‌دهنده و انذارکننده ...» است. گزینۀ (۲): در این آیه هیچ صحبتی از عقل که همان حجت‌نہان است نمی‌شود. گزینۀ (۳): با دقت در آیه «یا ایها الذین ءامنوا استجبوا لله و للرسول اذا دعاکم لما یحییکم» می‌فهمیم که دعوت خدا و پیامبر (که همان دین است) روح مؤمنان را زنده می‌کند (محبی) و آنان را از هلاکت نجات می‌دهد. (منجی)

۳۹-گزینۀ «۴» از آن‌جا که ابعاد جسمی و روحی، فردی و اجتماعی، دنیوی و اخروی انسان پیوند و ارتباط کامل و تنگاتنگی با هم دارند و نمی‌توان برای هر بعد از وجود انسان برنامه‌ریزی جداگانه کرد، پاسخ به نیازهای بنیادین باید همه‌جانبه باشد، به طوری که به نیازهای مختلف انسان پاسخ دهد. هر پاسخ احتمالی و مشکوک نیازمند تجربه و آزمون است تا کارایی آن مشخص شود؛ در حالی که عمر آدمی برای چنین تجربه‌ای کافی نیست و پاسخ‌های پیشنهادی هم بسیار زیاد و گوناگون‌اند؛ بنابراین پاسخ‌ها باید کاملاً درست و قابل اعتماد باشند.

۴۰-گزینۀ «۱» ابعاد مختلف وجود انسان (جسمی و روحی، فردی و اجتماعی) پیوند و ارتباط کامل و تنگاتنگی با هم دارند و نمی‌توان برای هر بعدی برنامه‌ریزی جداگانه‌ای کرد (علت)؛ بنابراین پاسخ‌ها به نیازهای بنیادین باید همه‌جانبه باشند (معلول). هر پاسخ احتمالی و مشکوک نیاز به تجربه و آزمون دارد تا کارایی‌اش مشخص شود در حالی که عمر آدمی برای چنین تجربه‌ای محدود است. به خصوص که راه‌های پیشنهادی هم بسیار زیاد و گوناگون هستند (علت) پس این پاسخ‌ها باید قابل اعتماد نیز باشند (معلول).

۴۱-گزینۀ «۳» خداوند در آیه «لنحیی به بلدة میتاً» آب را حیات‌بخش جهان مادی معرفی می‌کند.

۴۲-گزینۀ «۱» با توجه به سؤال اندیشه و تحقیق، کسانی که مطابق با ضرب‌المثل «هر چه پیش آید، خوش آید» رفتار می‌کنند و می‌گویند زندگی به هر صورتی که پیش برود برای ما تفاوتی ندارد، روزی (پس از مرگ) متوجه پیامد این تفکرشان می‌شوند که دیگر قادر به انجام کاری نیستند و فرصت جبران ندارند؛ بنابراین انسان خردمند نمی‌تواند چنین نگرشی داشته باشد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینۀ (۲): در این ضرب‌المثل بحث احساسات و سلايق نیست بلکه موضوع «هر چه پیش آید» مطرح می‌شود.

گزینۀ (۳): انسان دارای قدرت اختیار است و محکوم به نتیجۀ انتخاب‌هایش می‌باشد.

گزینۀ (۴): محدودیت عمر انسان مربوط به ویژگی پاسخ به سؤال‌های برتر است.

۴۳-گزینۀ «۳» با توجه به آیه «رسلاً مبشّرين و منذرين لئلا یکون للناس علی الله حجة بعد الرّسل: رسولانی (را فرستاد که) بشارت‌دهنده و انذارکننده ...» می‌فهمیم که شیوۀ تبلیغ پیامبران بشارت و امیددادن به رحمت الهی و هشدار و بیم‌دادن از عذاب الهی و دوزخ است.

۴۴-گزینۀ «۴» منشأ نیازهای برتر انسان وجود سرمایه‌های ویژه در وجود اوست؛ پس سرمایه‌های ویژه انسان علت به وجود آمدن نیازهای برترند (معلول). خداوند حکیم است؛ یعنی هیچ کاری را بی‌هدف انجام نمی‌دهد؛ پس به نیازهای برتر انسان نیز پاسخ داده است.

حکیم‌بودن خداوند را در سال دهم خواندیم!

۵۲-گزینۀ «۴» یکی از ویژگی‌های دین اسلام که سبب پویایی و روزآمد بودن آن شده، توجه به نیازهای ثابت و متغیر انسان‌هاست. این ویژگی سبب می‌شود که به آن دسته از نیازهای انسان که با زمان تغییر می‌کند نیز پاسخ داده شود. در واقع معارف اسلامی به گونه‌ای است که متخصصان دین در هر دوره‌ای می‌توانند از درون آن با توجه به نیازهای جدید به وجود آمده، قوانین جدیدی را از معارف اسلامی استخراج کرده و در اختیار مردم قرار دهند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینۀ (۱): علم و فهم عالمان دینی ملاک است نه عمل آن‌ها، زیرا معصوم نیستند.

گزینۀ (۲): درک شخصی هر انسان از قرآن لزوماً درست نیست؛ زیرا ما اطلاعات کافی از معارف قرآنی نداریم و این کار باید توسط متخصص دین انجام شود.

گزینۀ (۳): رساله‌های علمی برگرفته از ذهن و عقل ناقص انسان‌ها است؛ به همین دلیل ممکن است در آن اشتباهات زیادی باشد. برای پاسخ به نیازها باید از مراجع دینی استفاده کرد.

۵۳-گزینۀ «۳» در عبارت قرآنی «و اهل کتاب در آن، راه مخالفت پیمودند مگر پس از آن که به حقانیت آن آگاه شدند آن هم به دلیل رشک و حسدی که در میان آن‌ها وجود داشت»، خداوند این را بیان می‌کند که اهل کتاب با وجود آگاهی از حقانیت قرآن با آن مخالفت کردند. بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینۀ (۱): اهل کتاب به کتاب آسمانی بی‌توجه نبودند بلکه حتی از حقانیت آن آگاه بودند.

گزینۀ (۲): اهل کتاب از حقانیت قرآن آگاه بودند و مخالفت آنان از روی نادانستن علم و آگاهی نبوده است.

گزینۀ (۴): در این آیه دلیل اختلاف‌افکنی را رشک و حسد بیان می‌کند و ایجاد شبهات بر مبنای تفکر در کتاب آسمانی نبوده چون اهل کتاب با تفکر در کتاب آسمانی به حقانیت آن رسیده بودند.

۵۴-گزینۀ «۴» آیه شریفه «قطعاً دین نزد خداوند اسلام است و اهل کتاب در آن، راه مخالفت نپیمودند مگر پس از آن که از حقانیت آن آگاه شدند و آن هم به دلیل رشک و حسدی که در میان آن‌ها وجود داشت». بیان می‌کند که اساس دعوت همه پیامبران، دین واحد (اسلام) بوده است و وجود ادیان متفاوت (چنددینی) را نتیجه (معلول = تابع) عمل رهبران دینی که از حقانیت آن آگاه بوده اما از روی رشک و حسد اختلاف افکندند، می‌داند.

بررسی گزینه‌های نادرست:

گزینۀ (۱): مخالفت اهل کتاب با پیامبر از روی ستم بوده نه تۆام (همراه) با ستم گزینۀ (۲): اسلام به معنای تسلیم‌بودن در برابر فرمان خداست.

گزینۀ (۳): عامل چنددینی اختلاف‌افکنی رهبران دینی بوده نه اختلاف در برداشت.

۴۵-گزینۀ «۱» با توجه به آیه شریفه «یا ایها الذین ءامنوا استجبوا لله و للرسول اذا دعاکم لما یحییکم: ای مؤمنان! دعوت خدا و پیامبرش را اجابت کنید، آن‌گاه که شما را به چیزی فرامی‌خوانند که به شما زندگی و حیات می‌بخشد»، می‌فهمیم که «لما یحییکم» نتیجه ایمان و اجابت دعوت خدا و رسول اوست این دعوت خدا و پیامبر همان دین الهی است که برنامه سعادت انسان و راه درست زندگی را به او نشان می‌دهد. پس این آیه پاسخی به نیاز کشف راه درست زندگی است.

۴۶-گزینۀ «۱» خداوند راه آگاهی از نیازهای طبیعی و غریزی را در جهان به همه موجودات نشان داده است. نیازهای برتر از سرمایه‌های ویژه انسان نشأت گرفته‌اند؛ پس نتیجه و معلول آن می‌باشند.

۴۷-گزینۀ «۲» آیه «و جعلنا من الماء کل شیء حی» بیانگر این مفهوم است که آب مایه حیات و اساس زندگی در هستی است. آیه «استجبوا لله و للرسول اذا دعاکم لما یحییکم» پذیرش دعوت خدا و رسول ﷺ را عامل حیات روح بشر معرفی می‌کند.

• دقت کنید آیه «لنحیی به بلدة ميتا» بیانگر عامل حیات زمین است و آیه «جعلنا من الماء کل شیء حی» به عامل حیات کل هستی اشاره دارد.

۴۸-گزینۀ «۱» • دقت کنید روشن شدن نحوه زندگی پس از مرگ برای انسان با ارسال پیامبران انجام شده است.

سؤال: «برای چه زندگی می‌کنم؟» مربوط به نیاز «شناخت هدف زندگی» است و اگر انسان به پاسخ این نیاز نرسد، عمر خود را از دست داده و به هدفی که در آفرینش او قرار داده شده است، نمی‌رسد.

۴۹-گزینۀ «۲» اختلاف میان ادیان الهی از آن‌جا به وجود آمد که رهبران دینی در مقابل دعوت پیامبر جدید ایستادند و برای حفظ منافع دنیوی خود و از روی رشک و حسادت پس از آن که به حقانیت پیامبر آگاه شدند با او مخالفت کردند. آیه «و اهل کتاب در آن راه مخالفت نپیمودند، مگر پس از آن که به حقانیت آن آگاه شدند و آن هم به دلیل رشک و حسدی که میان آن‌ها وجود داشت.» نیز همین موضوع را بیان می‌کند.

۵۰-گزینۀ «۱» اختلاف میان ادیان الهی از آن‌جا به وجود آمد که رهبران دینی در مقابل دعوت پیامبر جدید ایستادند و برای حفظ منافع دنیوی خود و از روی رشک و حسادت پس از آن که به حقانیت پیامبر آگاه شدند، با او مخالفت کردند. آیه «و اهل کتاب در آن راه مخالفت نپیمودند، مگر پس از آن که به حقانیت آن آگاه شدند و آن هم به دلیل رشک و حسدی که میان آن‌ها وجود داشت.» نیز همین موضوع را بیان می‌کند.

• دقت کنید برای پاسخ به قسمت اول سؤال کافی است بدانید ایجاد اختلاف در دین از روی آگاهی بوده است.

۵۱-گزینۀ «۲» لازمه ماندگاری یک پیام، تبلیغ دائمی و مستمر آن است. وجود استمرار و پیوستگی در دعوت پیامبران به دین الهی سبب شد تا تعالیم الهی در میان مردم بماند و گسترش یابد.